

USTAWA

z dnia 6 marca 1981 r.

o Państwowej Inspekcji Pracy.

Rozdział 1

Organizacja i zadania Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 1. Tworzy się Państwową Inspekcję Pracy, jako organ powołany do nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 2. Państwowa Inspekcja Pracy podlega Radzie Państwa; nadzór nad Państwową Inspekcją Pracy sprawuje Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 3. 1. Państwową Inspekcję Pracy tworzy: Główny Inspektorat Pracy i okręgowe inspektoraty pracy oraz działający w ramach terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy — inspektorzy pracy.

2. Państwową Inspekcją Pracy kieruje Główny Inspektor Pracy przy pomocy zastępców.

Art. 4. 1. Okręgowe inspektoraty pracy tworzy się dla jednego bądź więcej województw (miast stopnia wojewódzkiego).

2. Okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy przy pomocy zastępców.

3. Okręgowy inspektor pracy nadzoruje i koordynuje pracę działających na terenie jego właściwości inspektorów pracy; okręgowy inspektor pracy dokonuje podziału zadań między poszczególnych inspektorów pracy.

Art. 5. 1. Rada Państwa, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, ustala:

- 1) siedziby i terytorialny zakres właściwości okręgowych inspektoratów pracy,
- 2) tryb wykonywania przez Państwową Inspekcję Pracy czynności kontrolnych oraz obowiązki zakładów pracy w tym zakresie,
- 3) statut Państwowej Inspekcji Pracy.

2. Uchwały Rady Państwa w sprawach wymienionych w ust. 1 pkt 1 i 2 podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 6. 1. Organem doradczym i opiniodawczym w sprawach objętych zakresem działania Państwowej Inspekcji Pracy jest Rada Ochrony Pracy, działająca przy Głównym Inspektorze Pracy.

2. Rada Ochrony Pracy składa się z przewodniczącego, zastępców przewodniczącego, sekretarza i członków, których powołuje i odwołuje Rada Państwa; kadencja Rady trwa cztery lata.

3. Kandydatów do Rady Ochrony Pracy przedstawia Radzie Państwa:

- 1) Prezes Rady Ministrów — spośród przedstawicieli naczelnych i centralnych organów administracji państwowej,

2) Prezes Najwyższej Izby Kontroli — spośród osób zgłoszonych przez związki zawodowe i Naczelną Radę Spółdzielczą oraz spośród specjalistów z dziedziny prawa pracy.

4. Rada Ochrony Pracy działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 7. 1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedstawia Radzie Państwa oraz Radzie Ministrów informacje z działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz coroczne sprawozdanie z działalności tej Inspekcji wraz z wynikającymi z tej działalności wnioskami co do przestrzegania prawa pracy przez zakłady pracy i nadzorujące je jednostki organizacyjne oraz organy administracji państwowej i organizacje społeczne.

2. Sprawozdania roczne, o których mowa w ust. 1, Główny Inspektor Pracy przesyła związkom zawodowym oraz podaje do wiadomości publicznej.

Art. 8. 1. Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy należą w szczególności:

- 1) nadzór i kontrola przestrzegania przez zakłady pracy prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów dotyczących stosunku pracy, wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, czasu pracy, urlopów, ochrony pracy kobiet oraz zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych,
- 2) kontrola przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przy projektowaniu budowy, przebudowy i modernizacji zakładów pracy oraz stanowiących ich wyposażenie maszyn i innych urządzeń technicznych oraz technologii,
- 3) uczestniczenie w przejmowaniu do eksploatacji wybudowanych lub przebudowanych zakładów pracy albo ich części w zakresie ustalonym w przepisach prawa pracy,
- 4) analizowanie przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych, kontrola stosowania środków zapobiegających tym wypadkom i chorobom oraz udział w badaniu okoliczności wypadków przy pracy, na zasadach określonych w przepisach prawa pracy,
- 5) orzekanie w sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika oraz udział w postępowaniu w tych sprawach przed kolegiami do spraw wykroczeń, w zakresie i na zasadach określonych w przepisach prawa pracy,
- 6) opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu prawa pracy oraz inicjowanie prac legislacyjnych w tej dziedzinie,
- 7) inicjowanie przedsięwzięć oraz prac badawczych w dziedzinie przestrzegania prawa pracy, a w szczególności bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 8) udzielanie porad i informacji technicznych w zakresie eliminowania zagrożeń dla życia i zdrowia pracowników oraz porad i informacji w zakresie przestrzegania prawa pracy,
- 9) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie i przepisach szczególnych.

2. Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne uprawnieni są do przeprowadzania bez uprzedzenia kontroli przestrzegania przez zakłady pracy przepisów prawa pracy, w szczególności stanu bezpieczeństwa i higieny pracy, o każdej porze dnia i nocy.

3. Pracownicy, o których mowa w ust. 2, przeprowadzają kontrole za okazaniem legitymacji służbowej.

Art. 9. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów prawa pracy właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy uprawnione są do:

- 1) w wypadku gdy naruszenie dotyczy przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy — nakazania kierownikowi zakładu pracy usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym w nakazie terminie,
- 2) nakazania kierownikowi zakładu pracy: wstrzymania robót, gdy naruszenie powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników zatrudnionych przy tych robotach; skierowania do innych robót pracowników zatrudnionych wbrew obowiązującym przepisom przy pracach wzbronionych, szkodliwych lub niebezpiecznych albo pracowników zatrudnionych przy robotach niebezpiecznych, jeżeli pracownicy ci nie posiadają odpowiednich kwalifikacji; nakazy w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu,
- 3) nakazania, w wypadku stwierdzenia, że stan bezpieczeństwa i higieny pracy zagraża życiu lub zdrowiu pracowników, zaprzestania przez zakład pracy lub jego część działalności bądź działalności określonego rodzaju,
- 4) zgłoszenia sprzeciwu przeciwko uruchomieniu wybudowanego lub przebudowanego zakładu pracy albo jego części, jeżeli z powodu nieuwzględnienia wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy dopuszczenie ich do eksploatacji mogłoby spowodować bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników; sprzeciw wstrzymuje uruchomienie zakładu lub jego części,
- 5) skierowania wystąpienia, w razie stwierdzenia innych naruszeń niż wymienione w pkt 1—4, do kierownika zakładu pracy lub nadrzędnej jednostki organizacyjnej nad zakładem pracy albo innego organu o usunięcie stwierdzonych naruszeń, a także w razie potrzeby o wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do osób winnych.

Art. 10. W postępowaniu przed organami Państwowej Inspekcji Pracy w sprawach nie uregulowanych w ustawie bądź przepisach wydanych na jej podstawie albo w przepisach szczególnych stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 11. 1. Nadzorem i kontrolą Państwowej Inspekcji Pracy są objęte wszystkie zakłady pracy.

2. Główny Inspektor Pracy w porozumieniu z Ministrami Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej, Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych oraz Sprawiedliwości może w stosunku do niektórych zakładów pracy nadzorowanych przez tych ministrów określić szczególne zasady i tryb wykonywania nadzoru i kontroli ze strony Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 12. Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Prezesem Najwyższej Izby Kontroli w drodze rozporządzenia określi zasady współdziałania innych organów nadzoru i kontroli warunków pracy z Państwową Inspekcją Pracy.

Art. 13. Państwowa Inspekcja Pracy w zakresie swego działania współdziała ze związkami zawodowymi, organami samorządu robotniczego oraz ze społeczną inspekcją pracy.

Rozdział 2

Zakreś działania organów Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 14. 1. Do zakresu działania Głównego Inspektora Pracy należy w szczególności:

- 1) kierowanie działalnością Głównego Inspektoratu Pracy i okręgowych inspektorów pracy,
- 2) sprawowanie ogólnego nadzoru nad przestrzeganiem prawa pracy oraz przedkładanie właściwym organom ocen, opinii i wniosków w tej dziedzinie,
- 3) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących prawa pracy oraz inicjowanie prac legislacyjnych w tej dziedzinie,
- 4) inicjowanie przedsięwzięć w zakresie rozwiązywania i wdrażania postępu technicznego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 5) wnioskowanie w sprawach nauczania i szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenie działalności w zakresie szkolenia inspektorów pracy oraz nadzór nad działalnością Ośrodka Doskonalenia i Doskonalenia Kadr Państwowej Inspekcji Pracy,
- 6) prowadzenie działalności wydawniczej i propagandowej w zakresie ochrony pracy,
- 7) udział w pracach komisji rządowych badających wypadki przy pracy, powołanych na podstawie przepisów szczególnych,
- 8) sporządzanie i przedkładanie informacji i sprawozdań, o których mowa w art. 7.

2. Główny Inspektor Pracy wykonuje swoje zadania przy pomocy podległego mu Głównego Inspektoratu Pracy.

3. Główny Inspektor Pracy udostępnia Ministrowi Pracy, Płac i Spraw Socjalnych zbiorcze wyniki kontroli oraz oceny przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 15. 1. Główny Inspektor Pracy wydaje nakazy, o których mowa w art. 9 pkt 3. Nakazy te wydaje z własnej inicjatywy bądź na wniosek okręgowego inspektora pracy.

2. Nakazy te wydawane są po zasięgnięciu opinii ministra (kierownika urzędu centralnego) bądź terenowego organu administracji państwowej stopnia wojewódzkiego, nadzorującego zakład pracy, którego ma dotyczyć nakaz, a w odniesieniu do zakładu należącego do organizacji społecznej — naczelnego organu społecznego właściwego dla tej organizacji.

Art. 16. 1. Do zakresu działania okręgowego inspektora pracy należy w szczególności:

- 1) kierowanie działalnością okręgowego inspektoratu pracy oraz nadzór i koordynacja działalności inspektorów pracy,
- 2) dokonywanie w myśl art. 4 ust. 3 podziału zadań między inspektorów pracy z uwzględnieniem ich kwalifikacji zawodowych,
- 3) zatwierdzanie planów kontroli zakładów pracy, sporządzanych przez inspektorów pracy,
- 4) rozpatrywanie odwołań od nakazów inspektorów pracy,

- 5) prowadzenie ewidencji zakładów pracy działających na terenie jego właściwości,
- 6) sporządzanie sprawozdań z działalności okręgowego inspektoratu pracy.

2. Okręgowy inspektor pracy wykonuje swoje zadania przy pomocy okręgowego inspektoratu pracy.

Art. 17. Kierownicy zakładów pracy obowiązani są zgłaszać okręgowemu inspektoratowi pracy nowo uruchamiane bądź przebudowane (modernizowane) zakłady pracy lub ich części, a także informować o likwidacji zakładu pracy.

Art. 18. Do właściwości okręgowego inspektora pracy należy zgłaszanie sprzeciwów, o których mowa w art. 9 pkt 4. Sprzeciwy te zgłasza z własnej inicjatywy bądź na wniosek inspektora pracy.

Art. 19. Okręgowy inspektor pracy sporządza roczne sprawozdanie z działalności inspektorów pracy i dokonuje na tej podstawie oceny stanu przestrzegania prawa pracy, w szczególności stanu bezpieczeństwa i higieny pracy na terenie okręgu. Sprawozdanie i ocenę okręgowy inspektor pracy przedkłada właściwym terenowym organom władzy i administracji państwowej stopnia wojewódzkiego oraz dyrektorowi delegatury Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 20. 1. Inspektorzy pracy sprawują nadzór i kontrolę przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przez zakłady pracy na terenie objętym zakresem właściwości okręgowego inspektora pracy.

2. Inspektor pracy ma prawo przeprowadzania kontroli zakładów pracy oraz wszystkich pomieszczeń i urządzeń wchodzących w skład kontrolowanych zakładów pracy; w toku wykonywania czynności kontrolnych inspektor pracy współdziała z organami samorządu robotniczego oraz ogniwami związków zawodowych w kontrolowanym zakładzie pracy.

3. Inspektor pracy ma prawo żądania od kierownika zakładu pracy oraz od wszystkich osób, które zakład zatrudnia lub zatrudniał, pisemnych i ustnych informacji w sprawach objętych kontrolą oraz wzywania i przesłuchiwania tych osób w związku z przeprowadzaną kontrolą.

4. Inspektor pracy ma prawo żądania okazania dokumentów dotyczących budowy i przebudowy (modernizacji) oraz uruchomienia zakładu, planów i rysunków technicznych, dokumentacji technicznej i technologicznej, wyników ekspertyz, badań i pomiarów dotyczących produkcji bądź innej działalności zakładu, jak również dostarczenia mu próbek surowców i materiałów używanych, wytwarzanych lub powstających w toku produkcji, gdy mają one związek z przeprowadzaną kontrolą.

Art. 21. 1. W wyniku ustaleń dokonanych w toku kontroli oraz po przeprowadzeniu postępowania wynikającego z przepisów ustawy inspektor pracy:

- 1) wydaje nakazy, o których mowa w art. 9 pkt 1 i 2,
- 2) kieruje wystąpienia, o których mowa w art. 9 pkt 5.

2. W razie gdy zakład pracy posiada wydzielone terenowe jednostki organizacyjne, inspektor pracy może wydać nakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, kierownikowi takiej wydzielonej jednostki organizacyjnej, jeżeli usunięcie naruszeń przepisów prawa pracy nie wymaga decyzji kierownika zakładu pracy, a także gdy nie można inaczej uniknąć niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia pracowników.

3. W razie wniesienia odwołania od nakazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, inspektor pracy lub okręgowy inspektor pracy może wstrzymać wykonanie nakazu do czasu rozpatrzenia odwołania, jeżeli podjęte przez zakład pracy przedsięwzięcia wyłączają bezpośrednio zagrożenie dla życia lub zdrowia pracowników.

4. Kierownik zakładu pracy, jego jednostka nadrzędna lub inny organ, do którego skierowano wystąpienie wymienione w ust. 1 pkt 2, jest obowiązany w terminie trzydziestu dni od dnia otrzymania wystąpienia zawiadomić inspektora pracy o terminie i sposobie wykonania ujętych w wystąpieniu poleceń i wniosków.

Art. 22. Na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie pracy inspektor pracy wydaje orzeczenia w sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika.

Rozdział 3

Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 23. 1. Pracownikiem Państwowej Inspekcji Pracy wykonującym lub nadzorującym czynności kontrolne może być osoba, która ma wykształcenie wyższe i niezbędną znajomość zagadnień wchodzących w zakres działania Inspekcji, daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków służbowych oraz złożyła państwowy egzamin przed komisją powołaną przez Głównego Inspektora Pracy.

2. Główny Inspektor Pracy określa zakres i tryb przeprowadzania egzaminu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 24. 1. Pracownicy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne są odpowiedzialni za sumienne wykonywanie swoich obowiązków, a w szczególności za rzetelne i obiektywne ujmowanie i dokumentowanie wyników kontroli oraz za przestrzeganie tajemnicy państwowej i służbowej.

2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, w zakresie swojego działania są niezależni od jakichkolwiek wpływów postronnych.

Art. 25. 1. Stosunek pracy z pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy wykonującymi lub nadzorującymi czynności kontrolne nawiązuje się na podstawie powołania.

2. Pracowników, o których mowa w ust. 1, powołują:

- 1) Głównego Inspektora Pracy — Rada Państwa, na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli,
- 2) zastępców Głównego Inspektora Pracy oraz okręgowych inspektorów pracy — Prezes Najwyższej Izby Kontroli na wniosek Głównego Inspektora Pracy,
- 3) zastępców okręgowych inspektorów pracy oraz inspektorów pracy, o których mowa w art. 3 ust. 1 — Główny Inspektor Pracy na wniosek okręgowych inspektorów pracy,
- 4) innych pracowników wykonujących lub nadzorujących czynności kontrolne — Główny Inspektor Pracy.

3. Stosunek pracy z innymi pracownikami nawiązuje się na podstawie umowy o pracę.

4. Do pracowników Państwowej Inspekcji Pracy stosuje się odpowiednio przepisy w sprawie praw i obowiązków pracowników urzędów państwowych.

Art. 26. Rada Państwa na wniosek Prezesa Najwyższej Izby Kontroli ustala tabelę stanowisk i stan etatów Państwowej Inspekcji Pracy oraz zasady wynagradzania, przyznawania dodatków do wynagrodzeń, a także innych świadczeń przysługujących pracownikom Państwowej Inspekcji Pracy ze stosunku pracy.

Rozdział 4

Zmiany w przepisach obowiązujących.

Art. 27. W Kodeksie pracy (Dz. U. z 1974 r. Nr 24, poz. 141 i z 1975 r. Nr 16, poz. 91) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 276 dotychczasowa treść otrzymuje oznaczenie § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
„§ 2. W sprawach dotyczących świadczeń należnych pracownikom i członkom ich rodzin z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych do wniesienia rewizji nadzwyczajnej uprawniony jest także Prezes Najwyższej Izby Kontroli.”,
- 2) w art. 283:
 - a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Kto, kierując zakładem pracy lub zespołem pracowników albo działając w imieniu kierownika zakładu pracy, nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, podlega karze grzywny do 5.000 złotych.”,
 - b) w § 2 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) przejmuje do eksploatacji lub uruchamia wybudowany lub przebudowany zakład pracy albo jego część bez powiadomienia inspektora pracy albo podejmuje bez wymaganej przepisami zgody lub opinii właściwych organów decyzję dotyczącą bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie.”,
- 3) w art. 284 skreśla się wyrazy: „oraz kolegia do spraw wykroczeń, zwane dalej kolegiami”,
- 4) w art. 285:
 - a) § 1 skreśla się,
 - b) § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Od orzeczenia inspektora pracy obwiniony, jego obrońca albo prokurator mogą w terminie siedmiu dni od dnia ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia odwołać się do właściwego miejscowo kolegium do spraw wykroczeń przy terenowym organie administracji państwowej stopnia wojewódzkiego. Kolegium utrzymuje zaskarżone orzeczenie w mocy lub je uchyla i wydaje nowe orzeczenie.”,
 - c) dodaje się § 4 w brzmieniu:
„§ 4. Okręgowemu inspektorowi pracy przysługują w postępowaniu przed kolegium uprawnienia oskarżyciela publicznego.”,
- 5) art. 286 skreśla się,
- 6) w art. 287 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. W razie uchylecia orzeczenia inspektora pracy sprawa podlega przekazaniu do rozpatrzenia przez właściwe miejscowo kolegium do spraw wykroczeń przy terenowym organie administracji państwowej stopnia podstawowego, a decyzja Głównego Inspektora Pracy o uchyleniu orzeczenia zastępuje wniosek o rozpatrzenie.”.

Rozdział 5

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 28. 1. Z dniem wejścia w życie ustawy pracownicy dotychczasowej inspekcji pracy stają się pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy.

2. Pracownicy dotychczasowej inspekcji pracy wykonujący lub nadzorujący czynności kontrolne stają się powołanymi pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy.

3. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, mogą być zwolnieni przez Głównego Inspektora Pracy od przewidzianego w art. 23 wymogu posiadania wykształcenia wyższego.

Art. 29. Uprawnienia i obowiązki dotychczasowej inspekcji pracy, przewidziane w obowiązujących przepisach szczególnych, stają się z dniem wejścia w życie ustawy uprawnieniami i obowiązkami Państwowej Inspekcji Pracy.

Art. 30. Traci moc dekret z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz. U. z 1968 r. Nr 8, poz. 47, z 1971 r. Nr 12, poz. 115 i z 1974 r. Nr 24, poz. 142).

Art. 31. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *E. Duda*